

РЕЦЕНЗИЯ

за дисертационен труд на тема: „Социално включване чрез неформално образование“

Докторант: **Весела Видкова Марева**

Форма на обучение: задочна

За присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност “Организация и управление извън сферата на материалното производство (Социални дейности)“, професионално направление 3.4. Социални дейности, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки.

Научен ръководител: проф. Емилия Радкова Масларова, ди

Научен консултант: проф. Красимира Тошева Бенкова, дф

Автор на рецензията: проф. Георги Велков Колев, дин

(Заповед № № 3473/16.12. 2019 на Ректора на Тракийския университет)

1. Биографични данни за докторанта.

Докторант Весела Видкова Марева е родена през 1987г. Бакалавър по „Социални дейности“ от 2011г. и магистър по „Социална работа и медиация“ от 2013г., а от 2015 г. е задочен докторант в докторска програма “Организация и управление извън сферата на материалното производство (Социални дейности)“, професионално направление 3.4. Социални дейности, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки.

Професионалният ѝ опит започва като репортер към Булсатком, Стара Загора, след това мениджър екип към БГ САТ АД, София, продължава като старши експерт - младежки работник към Международен младежки център, Стара Загора, а от 2016 до сега ръководител на звено към същия център. От 2019 година е съдебен заседател.

Владее английски, притежава нужните за професионалните ѝ изяви социални, организационни и компютърни умения и компетенции.

Считам, че базовата подготовка и професионалната реализация на докторант Весела Видкова Марева, изискваща интензивни контакти с много и различни партньори, както и участията ѝ в различни конференции, обучителни семинари, курсове и тренинги в страната и чужбина, са изиграли ролята на благоприятна предпоставка за задълбоченото осмисляне на проблематиката на дисертационния ѝ труд.

2. Съдържателни и количествени измерения на дисертационния труд.

Темата на дисертационния труд „Социално включване чрез неформално образование“ е особено актуална и значима за социалната практика.

Дисертацията се състои от въведение, четири глави, заключение и изводи, библиография и приложения. Общият обем е 278 страници. Илюстрирана е с 21 фигури, 13 диаграми и 44 таблици. Научната литература включва общо 130 заглавия, от които 55 на кирилица, 58 на латиница и 17 интернет източници. Те имат пряко отношение към същността на темата, което говори за траен интерес на докторанта към проблема. Цитирането им е коректно.

Във въведението на текста ясно се определят необходимостта, целта, изследователските задачи, хипотезите и методите на изследване и анализ.

Първата глава на настоящия труд - Теоретико – концептуален анализ на неформалното образование като предпоставка за социално включване - е насочена към проучване и анализ на научната и правната литература, която дефинира понятията, свързани с неформалното образование и социалното включване.

Анализът на концепцията за неформално образование определя профила на целевите групи, които са обект на обучение. Националният, европейският и световният опит в прилагането на неформалното образование се разглеждат като инструмент за осъществяване на социално включване на младите хора от уязвимите групи. Подчертава се необходимостта от въвеждане на иновативни модели за приобщаване, а неформалното образование може да бъде прието като допълващо и подпомагащо формалната образователна среда и процеса на социално включване. Акцентира се на факта, че независимо от традицията, за добри практики в дейността на неформалното образование се приема като инструмент за социално включване на определени слоеве от населението в световен и национален мащаб, може да се говори едва през последните няколко години.

Така в Първа глава се проследяват възникването и развитието на младежки центрове в Европа и България като организации, които имат за цел подпомагане личностното развитие на младите хора и противодействие на социалната им изолация и изключване.

Във Втора глава от дисертационния труд - Нормативна и правна регулация на неформалното образование - се анализират международните, общностните и националните нормативни актове, свързани със социалния аспект на неформалното образование и социалното включване.

Основна политика на държавата, отразена в националната образователна стратегия, е нейната ангажираност със създаването на условия за равни социални и образователни възможности за децата и

младежите. Изпълнението на тези приоритети произтича и от обстоятелството, че националното ни законодателство е хармонизирано в много висока степен по отношение на прилагането на международните правни актове, свързани с правата на децата.

Идентифицира се необходимостта от интегриран подход при провеждане на държавната политика за младежта и нормативната регулация на сектора на национално ниво, както и практическо прилагане на европейските препоръки в областта на социалното включване на млади хора от уязвими групи.

Аргументира се необходимостта от разработване на образователни и трудови стандарти за професията младежки работник, от създаване на национална система за валидирането на умения, знания и компетенции, придобити чрез неформално образование.

Трета глава - Дизайн на изследването - запознава с програмата на изследването, социално-демографската характеристика на участниците в емпиричното изследване, методиката на изследване.

В съзвучие с формулираните цели, задачи и хипотеза, избраните методи са отговарят на предмета и обекта, а именно: теоретичен анализ, анализ на съдържанието на документи, корелационен и дисперсионен анализ. Като основа на методиката на изследване служи „Индексът за социално включване“.

За целите на емпиричното изследване са предоставени данни от работата на Международния младежки център в гр. Стара Загора, реализиращ неформални образователни дейности в рамките на програма „BG 06 Деца и младежи в риск“ на Министерство на образованието и науката.

Четвърта глава – Анализ, интерпретация и дискусия на резултатите от емпиричното изследване - представя анализ на резултатите от изследването на индекса на социалното включване и преглед на данните, предоставени от институциите, работещи в сферата на неформалното образование за периода от 2014 г. до 2017 г.

Проучването и анализът представят ефекта от неформалното образование върху социалното включване на децата и младежите от уязвимите групи, както и реализирането на механизми за превенция, спрямо социалното изключване на деца и младежи в риск. Върху част от същата целева група е изследван индексът на социално извключване.

Според използваната методика са представени и анализирани включващите типове култура, включващите типове политики и включващите практики и техните раздели. Те съдържат сравнения на значимостта на: 1. Създаване на включващи типове култура: „изграждане на общност“ и „установяване на включващи ценности“; 2. Изготвяне на включващи политики: „развиване на образование за всички“ и

„организиране на подкрепа“ за многообразието; 3. Развиване на включващи практики: „организиране на ученето“.

При прехода от емпирично към теоретично изследване авторът използва корелационен и дисперсионен анализ.

В изводите авторът прави своите общения и препоръки, които са резултат от задълбочен теоретичен анализ и не надхвърлят интерпретираната проблематика в текста. Изводите от емпиричното изследване са в основата на установяване спецификата на *Социалното включване чрез неформално образование*.

Неформалното образование е допълващо и подпомагащо формалната образователна среда, конструиращо специфични социални цели. То подчертава необходимостта от изграждане на включващи общности и приемане и утвърждаване на приобщаващи ценности.

Нормативната регулация на социалното включване и неформалното образование извеждат необходимостта от унифициране на националното законодателства с това на страните от Европейския съюз. Налага се нова посока на развитие на социалната работа с млади хора, даваща отражение върху създаването на включващи типове култура, формирането на политики и развиването на практики. Всяко от тези три измерения подпомага реализирането на социално включване, основано на неформални образователни дейности.

В резултат от извършената работа в дисертационния труд се защитава основната хипотеза, според която неформалните образователни дейности създават предпоставка за постигане на социално включване на деца и младежи от уязвими групи, а действията в тази посока са ефективни за превенция на социалното изключване на тази категория български граждани

Изследването е проведено съобразно изискванията за емпирично научно изследване, данните са обработени и анализирани коректно съобразно етичните норми.

3. Автореферат, публикации и приноси.

Авторефератът отразява реално дисертационния труд и неговите постижения, поради което е придобил качествата на самостоятелен научен труд.

В конкурса докторантът участва с 3 публикации, като всички са по темата на дисертацията. Текстовете са публикувани в престижни специализирани издания (вкл. чуждестранни или реферирани), което означава, че колегията е оценила техните достойнства и ги е приела като научно издържани.

Относно приносите на дисертационния труд считам, че като безспорни. Макар от една страна те да са свързани със систематизация на основните изследователски перспективи и концепции и детерминанти на социалното включване, неформалното образование, тяхното

взаимодействие и и аргументиране необходимостта от нормативна регулация, основният принос на дисертационния труд, че са с приложен характер. Както самата Весела Марева посочва „Резултатите от емпиричното изследване запъват съществуващ в изследванията на ефекта от неформалните образователни дейности върху процеса на социално включване на деца и млади хора...“.

4. Препоръки: Препоръчвам на докторант Весела Марева да продължи изследванията си относно *Социално включване чрез неформално образование*, особено що се отнася до различни целеви групи и различни форми на неформално образование.

5. Заключение

Дисертационният труд притежава необходимата научна стойност, а авторът – капацитет да провежда качествени емпирични проучвания, които са със значим практически принос в разглежданата научна област и отговаря на всички изисквания на закона за развитие на академичния състав в Република България. Поради това изразявам своя положителен вот за присъждане на образователната и научната степен „доктор“ на докторант Весела Видкова Марева по научната специалност “Организация и управление извън сферата на материалното производство (Социални дейности)“, професионално направление „Социални дейности“.

24. 02. 2020 г.
гр. Шумен

Изготвил рецензията:
(проф. Георги Велков Колев)

REVIEW

for a dissertation on the topic: "Social inclusion through non-formal education"

Doctoral student: Vesela Vidkova Mareva

Form of study: part-time

For the grade of educational and scientific degree "Doctor" in the specialty "Organization and management outside the sphere of material production (Social activities)", professional field 3.4. Social activities, higher education 3. Social, economic and legal sciences.

Scientific supervisor: Prof. Emilia Radkova Maslarova, di

Scientific Advisor: Prof. Krasimira Tosheva Benkova, df

Author of the review: Prof. Georgi Velkov Kolev, din

(Order No. 3473 / 16.12. 2019 of the Rector of the Trakia University)

1. Biographical data for the doctoral student.

Doctoral student Vesela Vidkova Mareva was born in 1987. She is a Bachelor of Social Activities since 2011 and a Master in Social Work and Mediation since 2013, and since 2015 she is a part-time Ph.D. candidate in the program "Organization and Management Outside the Material Production (Social Activities)", professional field 3.4. Social activities, higher education 3. Social, economic and legal sciences.

Her professional experience began as a reporter at Bulsatcom, Stara Zagora, then as a team manager at BG SAT JSC, Sofia, continued as a senior expert - youth worker at the International Youth Center, Stara Zagora, and from 2016 until now she is head of a unit at the same center. She has been a judicial assessor since 2019.

She speaks English, possesses the social, organizational and computer skills and competencies required for her professional appearances.

I believe that the basic training and professional realization of Ph.D. student Vesela Vidkova Mareva, which requires intensive contacts with many and different partners, as well as her participation in various conferences, training seminars, courses and trainings in the country and abroad, have played the role of a favorable precondition for the profound comprehension of the topics examined in her dissertation.

2. Content and quantitative dimensions of the dissertation.

The topic of the thesis "Social inclusion through non-formal education" is especially relevant for social practice.

The dissertation consists of an introduction, four chapters, a conclusion, a bibliography, and annexes. The total volume is 278 pages. It is illustrated with 21 figures, 13 diagrams, and 44 tables. The scientific literature includes a total of 130 titles, 55 of which are in Cyrillic, 58 –

English and 17 online sources. They are directly related to the topic, which speaks to the doctoral candidates' continuing interest in the examined issues. The citations are properly used.

The introduction of the text clearly defines the need, purpose, research tasks, hypotheses and methods of research and analysis.

The first chapter of this paper - Theoretical - conceptual analysis of non-formal education as a prerequisite for social inclusion - focuses on the study and analysis of the scientific and legal literature that defines the concepts related to non-formal education and social inclusion.

The analysis of the concept of non-formal education determines the profile of the target groups that are the subject of training. National, European and world experience in the implementation of non-formal education is seen as a tool for the social inclusion of young people from vulnerable groups. The need to introduce innovative models of inclusion is emphasized, and non-formal education can be seen as complementary to and supportive of the formal educational environment and the process of social inclusion. Emphasis is placed on the fact that irrespective of tradition, good practices in the field of non-formal education have been accepted as a tool for social inclusion of certain sections of the population on a global and national scale, only in the last few years.

Thus, the first chapter traces the emergence and development of youth centers in Europe and Bulgaria as organizations aimed at supporting the personal development of young people and counteracting their social exclusion.

Chapter Two of the dissertation - Regulatory and Legal Regulation of Non-formal Education - analyzes the international, community and national normative acts related to the social aspect of non-formal education and social inclusion.

The main policy of the state, reflected in the national educational strategy, is its commitment to creating conditions for equal social and educational opportunities for children and young people. The fulfillment of these priorities also stems from the fact that our national legislation is very harmonized concerning the implementation of international legal instruments relating to the rights of the child.

The need for an integrated approach to the implementation of the state youth policy and the regulation of the sector at the national level is identified, as well as the practical implementation of European recommendations in the field of social inclusion of young people from vulnerable groups.

The necessity to develop educational and labor standards for the youth worker profession, to create a national system for validation of skills, knowledge, and competences acquired through non-formal education is argued.

Following the formulated goals, objectives and hypothesis, the chosen methods correspond to the subject and object, namely: theoretical analysis, content analysis of documents, correlation and variance analysis. The Social Inclusion Index serves as the basis for the survey methodology.

For the empirical study, data were provided from the work of the International Youth Center in Stara Zagora, which implements non-formal educational activities within the program "BG 06 Children and Youth at Risk" of the Ministry of Education and Science.

Chapter Four - Analysis, Interpretation, and Discussion of the Results of the Empirical Study - presents an analysis of the results of the Social Inclusion Index survey and a review of data provided by institutions working in the field of non-formal education for the period 2014 to 2017.

The study and analysis present the effect of non-formal education on the social inclusion of children and young people from vulnerable groups, as well as the implementation of prevention mechanisms, against the social exclusion of children and young people at risk. On the part of the same target group is examined the Social Exclusion Index.

According to the methodology used, the inclusive types of culture, the inclusive types of policies and the inclusive practices and their sections are presented and analyzed. They contain comparisons of the importance of 1. Creating inclusive types of culture: "building community" and "establishing inclusive values"; 2. Developing inclusive policies: 'developing education for all' and 'organizing support' for diversity; 3. Developing inclusive practices: 'organizing learning'. In the transition from empirical to theoretical research, the author uses correlation and variance analysis.

In the conclusions, the author makes conclusions and recommendations, which are the result of a thorough theoretical analysis and do not go beyond the interpreted problems in the text. The findings of the empirical study underlie the specificity of Social Inclusion through non-formal education.

Non-formal education is a complementary and supportive of the formal educational environment that constructs specific social goals. It emphasizes the need to build inclusive communities and to embrace and promote inclusive values.

The normative regulation of social inclusion and non-formal education make it necessary to align national legislation with that of EU countries. There is a need for a new direction in the development of social work with young people, reflecting on the creation of inclusive types of culture, policymaking and the development of practices. Each of these three dimensions helps to achieve social inclusion based on non-formal educational activities.

As a result of the work done in the dissertation, the basic hypothesis is defended, according to which non-formal educational activities create a prerequisite for achieving social inclusion of children and young people from vulnerable groups, and actions in this direction are effective for preventing the social exclusion of this category of Bulgarian citizens.

The study was conducted under the requirements for empirical scientific research, the data were processed and analyzed correctly according to ethical standards.

3. Abstract, publications and contributions.

The abstract reflects the dissertation work and its achievements, that's why it has acquired the qualities of independent scientific work.

The Ph.D. candidate has 3 publications, all of which are related to the topic of the dissertation. The texts have been published in prestigious specialized editions (including foreign or refereed ones), which means that the college has appreciated their merits and accepted them as scientifically endorsed.

Concerning the contributions of the dissertation, I consider that they are indisputable. Although on the one hand they are related to the systematization of the main research perspectives and concepts and determinants of social inclusion, non-formal education, their interaction and justification of the need for regulatory regulation, the main contribution of the thesis is that they are applied. As Vesela Mareva, herself points out, "The results of the empirical study are filling up the existing effect of non-formal educational activities on the process of social inclusion of children and young people in research."

4. Recommendations: I recommend Ph.D. student Vesela Mareva to continue her research on Social inclusion through non-formal education, especially in regards to different target groups and different forms of non-formal education.

5. Conclusion

The dissertation has the necessary scientific value and the author has the capacity to conduct qualitative empirical studies, which have a significant practical contribution to the scientific field and meet all the requirements of the law for the development of the academic staff in the Republic of Bulgaria. Therefore, I express my positive vote for the grade of the educational and scientific degree "doctor" to doctoral student Vesela Vidkova Mareva in the scientific specialty "Organization and management outside the sphere of material production (Social activities)", professional direction "Social activities".

February 24, 2020,
Shumen

Prepared by the reviewer:
(Prof. Georgi Velkov Kolev)

